

nyelvészet;  
rendszer és értékelés;  
matematika;  
bevezetés a számítástechnikába;  
számítógépes rendszerek;  
adatbázis struktúrák.

#### Felső szinten:

információs rendszerek;  
könyvtári rendszerek (és könyvtárgépesítés);  
az ismeretek szervezése (itt ide tartozik az információátvitel és -visszakeresés);  
nyelvészet;  
rendszerek értékelése;  
kutatási módszerek;  
matematika;  
statisztika;  
számítógépek programozása;  
számítógépes rendszerek;  
számítástechnika elmélete.

A nyert tapasztalatok alapján 23 résztvevővel kétnapos megbeszélést hívtak össze, hogy ajánlásokat alakítsanak ki a tantervek továbbfejlesztéséhez mindhárom szint számára. Eredményül szintenként meghatározták négy különböző ismerettípus relatív fontosságát:

szint	elmélet	koncepció	eszköz	alkalmazás
Ph. D.	xxxx	xx	x	xxx
M. S.	x	xx	xxx	xxxx
B. S.	x	xxx	xxxx	xx

(x = a fontosság relatív foka).

A B. S. szintet a megbeszélés résztvevői nem tekintették szakképzési foknak, hanem informatikai túlsúlyú általános képzésnek. A tananyag összetevőire vonatkozó

javaslataik: technológia, szervezélmélet, matematika, nyelvészet, alaptudományok, management-elmélet (a jelenlegi gyakorlatból csak ez utóbbi hiányzik).

Az M. S. szintű képzés javasolt szerkezete:

#### a) alkalmazások

1. rendszerek működtetése,
2. media-technológia és -átvitel,
3. használói környezet:

#### b) eszközök

1. információátvitel és -visszakeresés,
2. management,
3. kiegészítő területek (matematika és statisztika, nyelvek, adatfeldolgozás, tervezés):

#### c) elméletek és koncepciók

1. bevezetés az informatikába,
2. filozófia,
3. információs rendszerek,
4. kiegészítő területek (kommunikáció, csoportdinamika, döntésmélet, számítástechnika elmélete, nyelvészet).

A Ph. D. szinten a következő kívánatos tevékenység-csoportokat határozták meg: kutatás, oktatás, irányítás, fejlesztés és szaktanácsadás. A hallgatók e célok közül egy vagy több felé specializálódjanak, de alapképzésük révén bármelyikben legyenek képesek tevékenykedni.

/BELZER, J. – WILLIAMS, J. – KRONEBUSCH, J. – GUPTA, A. B.: Curricula in information science: four year progress report = Journal of the American Society for Information Science, 26. köt. 1. sz. 1975. p. 17–32./

(Sárdy Péter)



## KÖNYVTÁRI MUNKA – KÖNYVTÁROS HIVATÁS

### A könyvtárközi kölcsönzési kérések továbbításának négy módja

A tanulmány a kérések továbbításának négy módjára terjed ki: posta, telefon, távmásoló, telex. Az összehasonlítás során három alapvető jellemzőt vettek figyelembe: gyorsaság, költség és hatékonyság, de a rendelkezésre álló adatok korlátozott volta miatt csak az első három átviteli módnál.

A vizsgálat a Bell Telephone Laboratories műszaki könyvtárában került lebonyolításra. Az alkalmazott távmásoló berendezés egy Xerox 400 típusú (a kérő könyvtárnál) és egy DEX 3400 fogadóberendezés (a megkeresett könyvtárnál: Rutgers University Library). A kért dokumentumok továbbítása minden esetben postán történt.

### A legfontosabb eredmények táblázatba foglalhatók:

Átvitel módja	Posta	Telefon	Távmásoló
munkaidő (előkészítés és továbbítás)	2,5 perc	4 perc	3,3 perc
teljes átviteli idő	6 nap	4 nap	4 nap
átviteli költség (kérezenként)	0,375 \$	1,04 \$*	3,70 \$*
bibliográfiai pontosság	jó	változó	jó
megbízhatóság	jó	jó	rossz

\* a Rutgers Library által számított sürgősségi felár (1 \$) nélkül.

A távmásoló berendezés alkalmazásánál az alacsony megbízhatóság miatt a kérések 12%-a „elveszett”. Ennek oka, hogy a DEX fogadóegység váratlan üzemképtelenségé a Xerox 400 adóberendezés nem tudja észlelni.

A vizsgálatot végző könyvtár telexet nem alkalmaz. Egy 1967 és 1969 közti összehasonlító vizsgálat szerint (*University of Colorado*) telex-átvitel esetén a teljes átfutási idő 9 nap, a kérésenkénti költség 2,32 \$ volt, a posta használata esetén 15 nap, viszont 0,21 \$.

/McQUISTON, M.: *A comparison of four modes of transmitting interlibrary loan requests = RQ Reference and Adult Services Division, 15. köt. 2. sz. 1975. p. 150–152./*

(Sárdy Péter)

\* \* \*

### Módszer a szakbibliográfiák használatának vizsgálatához

A bibliográfiák hasznosságáról legbeszédesebben az *irántuk megnyilvánuló érdeklődés vall.* A kereskedelmi forgalomba kerülő bibliográfiák esetén ennek fokát a megvásárolt példányszámok alapján is fel lehet becsleni. Nincs erre mód az olyan bibliográfiák, főként szakbibliográfiák esetében, amelyek nem kerülnek kereskedelmi forgalomba, hanem csak a könyvtárak és a tájékoztatási intézmények között osztják szét őket. Pedig készítőiknek – általában: az ágazati tájékoztatási intézményeknek – igencsak érdekük, hogy visszajelzéseket kapjanak róluk.

Ezért speciális *bibliográfia-használati vizsgálatok kezdeményezésére van szükség.* Egy-egy bibliográfia népszerűségének megítélésére az alábbi empirikus összefüggést használhatjuk fel:

$$K = \frac{(Q + E) M}{(Q_c + E_c) M_c}$$

ahol:

K = a bibliográfia (vagy: több bibliográfia) használatának együtthatója,

Q = a bibliográfiát rendszeresen használó szakemberek százaléka,

E = a bibliográfiát retrospektív keresésre használó szakemberek százaléka,

M = a bibliográfiából átlagosan nyert értesülések százaléka,

$Q_c, E_c - M_c$  – a fentieknek megfelelő százalékos értékek a legnépszerűbb bibliográfiák esetén.

Minél nagyobb a K érteke, annál hatékonyabb az adott bibliográfia vagy bibliográfiák használata. Ebből kiindulva, meghatározott bibliográfia vagy bibliográfiák népszerűségének mélyebb okait is fel lehet fedni. Ehhez azonban már *kérdőíves felmérésekre van szükség.* Eközben célszerű külön-külön kikérdezni a felhasználókat és a tájékoztatásban dolgozókat. Ily módon azután „kialakul” az a visszajelzés, amely orientálni tudja a további bibliográfiai munkát.

/ZAVERTKIN, V. V.: *Izucsenie izpol' zovanija bibliograficeszkih ukazatelej, vüpuszkaemüh central'nümi otraszlevümi organami informacii = Naucsnuie i Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 1976. 1. sz. p. 33–39./*

(Futala Tibor)



## FORDÍTÁS

### Fordítások és fordítási szolgáltatások

A tudományos életben a *nyelvi korlátok problémája* a latin nyelv hegemoniájának megszűntétől napjainkig *fokozódó probléma.* A 20. század elejéig a tudományos publikációk nyelve főleg német és francia volt. Korunkban az angol nyelv térhódításának lehetünk tanúi.

Vizsgálatok szerint jelenleg a *tudományos publikációk 50%-a angol nyelvű.* A másik 50% több tucatnyi nyelv között oszlik meg, amelyek között ma már az orosz áll az élen, s csak ezt követi a német, a francia, olasz, spanyol, egyéb európai, valamint a japán és kínai nyelv. Utóbbi két nyelv aránya a szakirodalomban erős növekedést mutat. A távolabbi jövőben számítani kell a fejlődő országok nemzeti nyelveinek helyfoglalásával a tudományos és szakirodalomban. Mindez a fejlődés az angol nyelv szerepét fokozatosan csökkenteni fogja és így tovább nehezíti a felhasználók helyzetét, mert angol

nyelvtudással a szakirodalomnak már csak egy kisebb hányadát lesz módjukban közvetlenül hasznosítani.

Ekként a nyelvi közvetítésnek a szerepe az eddigiéknél is jelentősebb lesz. Az idegen nyelvű szakirodalmi dokumentum és a felhasználó közé intézményes nyelvi közvetítők fognak az eddiginél elterjedtebben beiktatódni: *dokumentációs intézmények és fordítóirodák.*

RANGANATHAN szerint, korunkban a kutató és az idegen nyelvű dokumentum közötti kapcsolat, amely valamikor *lineárisan* volt kifejezhető

kutató ——— idegen nyelvű dokumentum,

a fordítóirodák közbeiktatása által *háromszöggel* kifejezhető kapcsolattá alakul:

